

● Din istoria presei culturale nord-dobrogene

COLNICUL HORA

(1903)

prof. Mihai Marinache

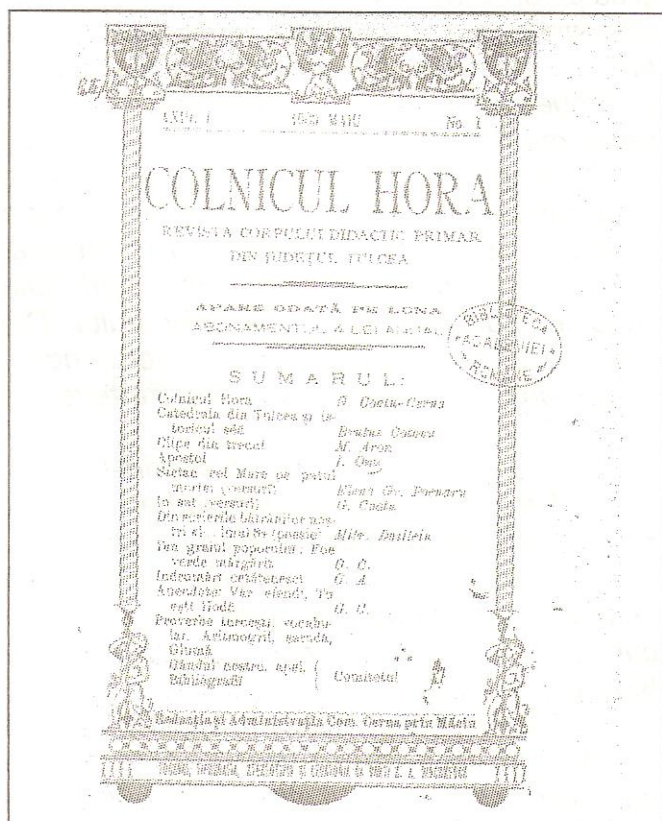
- Anul I, nr. 1-mai 1903
- Subtitlu: *Revista corpului didactic primar din județul Tulcea*
- Apariție: "o dată pe lună"
- Redacția și administrația: "comuna Cerna, prin Măcin"
- format 24x16
- abonamentul: 4 lei anual
- tipografia, stereotipia și legătoria de cărți G.A. Diaconescu - Focșani
- La B.A. există doar numărul 1/mai 1903, cuprinzând 28 pag.

Trecuseră aproape două decenii de la apariția **Revistei Corpului Didactic Ruralu Tulcea** (1883-1884) și ecurile acestei publicații nu se stinseseră încă. Direcția acesteia se găsea în comuna Cataloi, fiind asigurată de învățătorul V. Poreanu, o personalitate a învățământului nord-dobrogean din acel timp. O parte dintre învățătorii care fondaseră revista mai erau în activitate și în 1900, câțiva publicând articole didactice și cu caracter cultural în ziarele dobrogene și în presa de profil de peste Dunăre.

Revista **COLNICUL HORA** a apărut "sub conducerea unui comitet", membrii fondatori fiind învățătorii urbani și rurali din județ, care aveau obligația de a cotiza cu doi lei lunar, "cel puțin un an de zile, până când revista își va asigura existența". Erau acceptați, ca membri fondatori, și învățători din alte județe, dacă se supuneau condiției menționate. În pag. 27 a revistei, apărute în luna mai 1903, se solicita fondatorilor să-și trimită cotizația și articolele promise:

"Se așteaptă de asemenea de la toți acei ce pot mânuși condeiiul cât mai curând articole substanțiale nu tocmai lungi, bine scrise, pe sferturi de coală și numai pe o față. Numărul 2 este în lucrare și zilele astea se va trimite la tipar."

Învățătorul G.I. Coatu-Cerna, membru distins al corpului didactic tulcean, recunoscut prin numeroase articole, studii și broșuri de

popularizare, stabilește în sediul grădiniței din Cerna, redacția și administrația noii reviste. Alături de el, încă de la primul număr apărut, întâlnim numele altor cadre didactice prestigioase: Brutus Cotovu, M. Aron, Ion I. Onu, Elena Gr. Poenaru.

Pentru a înțelege profunzimea demersului cultural al acestei generații de intelectuali nord-dobrogene de la 1900, este necesar să facem cunoscut lectorului, aflat la o distanță de peste un veac, programul intitulat "Gândul nostru" (semnat *Comitetul*), apărut în nr. 1 din mai 1903.

"Când ne-am grupat în jurul <Colnicului Hora>, gândul nostru a fost și este să deșteptăm interesul tuturor ómenilor de bine asupra provinciei în care suntem chemați a munci; să-i facem a-și îndrepta privirile mai de aproape spre acest colțișor din patria mamă, cuprins între Dunăre și Marea Neagră, care trebuie să ne fie atât de scump nouă, căci a fost câștigat cu multă vărsare de

sânge! Deci, revista noastră, pe lângă chestiunile de interes general, se va ocupa în special de tot ce ar fi referitor la Dobrogea atât ca poziții, bogății naturale, etc. Cât și ca literatură populară, tradiții, istorice, etc. Desmormântând tot ce nu este, poate, știut, foarte puțin cunoscut, vom a scote din mintea multora ideea greșită de a o numi pe nedreptul <Siberia României> și ca pe un copil resleț pe care îl iubim și-i dăm toate înțeleșurile când aflăm starea în care se află și păsurile lui, ast-fel va deveni și Dobrogea mai iubită și mai considerată de patria mamă, când va fi pe deplin cunoscută.

Programul ne este foarte variat: Dobrogea pitorască, Amintiri din trecutul Dobrogei, Istoria pe înțeleșul tuturor, Nuvelă, Versuri, Din scrierile bătrînilor noștri, Din scrierile mai noi, Din graiul poporului, Din graiul dobrogenilor, Îndrumări cetățenești, Sfaturi practice, Cuvinte localnice, Parte recreativă, etc.

lată pe scurt care-i va fi coprinsul.

Fără a mai înșira multe vorbe vom dice numai atît: Calul bun se vinde din grajd.

După bună-voința cu care va fi primită de publicul cetitor atîrnă regulata apariție, precum și felul cum se va presenta pe viitor publicațiunea noastră.

Pe toți acei ce vor îmbrățișa cu căldură revista, dovedind prin acésta un nețarmurit patriotism și un negrăit de mare devotament pentru țară și popor, redacția îi salută urîndu-le bună-venire pe arena luptei pentru ridicarea nêmului românesc."

Cele mai multe semnături în paginile revistei sunt ale învățătorului Coatu-Cerna. Consecvent programului, acesta organizează cu atenție rubricile și materialele corespunzătoare primite la redacție.

I. Dobrogea pitorască

Articolul "Colnicul Hora" ilustrează, documentat, semnificația acestei denumiri pentru tulcenii și turiștii ocazionali:

"Dealul țuguat este <Colnicul Hora>, numit mai înainte de turci <Hora -tepe>, pentru că aici în zile de sărbătoare, se aduna tineretul din mahala și făcea horă, se înveselea..."

Autorul vorbește despre ridicarea impunătorului monument "a cărui piatră fundamentală a fost pusă chiar de M.S. Regele Carol I, când a intrat în Tulcea la 1879". Sunt evocate, de asemenea, statuia lui Mircea,

Calea Gloriei, hotelurile Belvedere, Isaccea, România, Carol, Central. Versurile lui Bolintineanu și Eminescu, care îi trezesc emoții puternice în legătură cu uriașul de pe stîncă de granit, amplifică și nuanțează, inspirat, frumusețea priveliștilor, "plăcerea de a-și perinda sub ochiu-i neadormit minunatele vîdute și cu ele a-și rechema pios atâtea sfinte amintiri din trecutul nostru plin de glorie și îndemnător spre fapte mari și de bine." (p.3-5)

II. Amintiri din Trecutul Dobrogei

Institutorul Brutus Cotovu, din Tulcea, semnează excelentul articol "Catedrala din Tulcea și istoricul seu", bogat în date și detalii care nu și-au pierdut nici azi interesul: stilul arhitectonic, exteriorul și interiorul monumentului, tradițional și modern, pictură, pardoseli, mobilier, istoricul clădirii, vizita domnului Carol la Tulcea în 1867 (în trecere spre Constantinopol, pentru investiură), darurile făcute de acesta, calitatea de ctitor fondator, stăruința guvernatorului Resim Pașa pe lângă sultan pentru obținerea firmanului ("prin care se autorisă în mod excepțional Românilor dreptul de a construi biserică cu turnuri"), situația bisericii la 1868, rivalitățile dintre mitropolitul bulgar și episcopul grec la 1872, ruperea sigiliilor turcești și efectuarea serviciului divin în noiembrie 1877, intervenția guvernatorului rus și comportamentul curajos al mitropolitului Nichifor, sprijinul direct dat de ministrul Kogălniceanu în legătură cu reparațiile, vizitarea catedralei la 1880 de regele Carol, restaurările de până la 1900, sfințirea catedralei la 29 mai 1900 de către episcopul Partenie ș.a.

Impresionează amănuntele, cu siguranță uitate peste timp, în privința guvernatorului Dobrogei, Resim Pașa:

"Acéstă concesiune de a avé turnuri, a fost acordată Românilor ca excepțiune în întregul cuprins al imperiului otoman printr-un firman imperial obținut de Resim Pașa, guvernatorul Dobrogei, în urma stăruințelor Episcopului Dionisie, și a consulului frances, filoromânul Langlés, delegatului român Stoianovici și a fruntașilor români Costache Bómbă, Mihalache Petrescu și alții"(...)

Dragostea cea mare, pe care o manifestă Resim Pașa pentru creștini (...), precum și sprijinul ce l'a acordat ctitorilor bisericeii, se atribuie cauzei că a fost născut din mamă creștină. Copilăria sa a petrecut-o în Atena. La

etatea de 15 ani se duse la Constantinopol și mai târziu fu trimis de tatăl seu, un pașă cu bun renume, la Paris, unde își complectă studiile. Reîntors în țară, fu trimis ca guvernator în Dobrogea, unde câștigă simpatiile populației acestei provincii, prin cunoștințele sale vaste, educația alăsă și sprijinul seu pentru populațiunea creștină." (p.5-11)

III. Istoria pe înțelesul tuturor

Învățătorul din comuna Nalbant, Marin Aron, publică materialul "**Clipe din trecut**". Într-o zi de octombrie târziu, personajul, imaginat de autor, în drum spre ogorul de la marginea satului, îl întâlnește pe fostul sergent Ioniță, fruntaș al satului, muncind din greu țarina primită. Acesta îi arată zidurile lungi, largi și adânci ale unei clădiri sau cetăți foarte vechi, obiectele găsite aici (un chiup sfărâmat, sistem roman, pentru păstrarea cerealelor, cărămizi bine arse, un topor ș.a.). Sunt evocate spusele bătrânilor despre istoria acestor locuri (Drumul Caterinei, satul Poșta), prilej pentru interlocutorul fostului sergent de a-i vorbi acestuia despre istoria veche a ținutului, despre sciți, romani, Mircea cel Mare, Dobrogea sub turci ș.a. (p.11-13).

Câteva date despre bătrânul învățător, originar din Transilvania, aflăm din ziarul "Conștiința" (Tulcea), din 17 iulie 1916.

IV. [Pagini literare]

Revizorul școlar, Ion I. Onu, cunoscut din paginile publicațiilor timpului, autor al unor piese de teatru școlar apărute în "Biblioteca școlară", surprinde cu mult talent chipul unui învățător de țară, obligat să-și desfășoare activitatea sa de tânăr absolvent de Școală normală într-o școală veche, în care ploaia pătrunsese din belșug și în sala de clasă.

"Era camera destinată ca locuință învățătorului. În fund în drăapta, un pat mare de scânduri, în stânga o masă mare de brad, pe care se aflau tencuri, tencuri mulțime de cărți. M' am apropiat și m-am uitat cu de-amănuntul. Mai tot ce apăruse din ale Pedagogiei și Metodologiei, și aproape tot ce s'a tipărit din ale literaturii în biblioteca populară, afară dór de "Poesiile lui Eminescu" cari erau în ediție de lux.

Ca'naintea icónei lui Christ ce reclamă în minte pe Acel, ce pentru binele obștesc s-a jertfit, am remas dinaintea acestora."

("Apostol", p. 13-16)

REVISTA ESTE SUB CONDUCEREA UNUI COMITET

GÂNDUL NOSTRU

Când ne-am grupat în jurul «Colniculul Hora», gâdul nostru a fost și este să deșteptăm interesul tuturor oamenilor de bine asupra provinciei în care sîntem chemați a munci; să-l facem a-și îndrepta privirile mai de aproape spre acest colț din patria mamă, coprins între Dunăre și Marea Neagră, care trebuie să ne fie atât de scump nouă, căci a fost câștigat cu multă vărsare de sînge! Decî, revista noastră, pe lângă chestinile de interes general, se va ocupa în special de tot ce-are fi referitor la Dobrogea atît ca poziții, bogății naturale, etc.; Cât și ca literatură populară, tradiții istorice, etc. Desmormintînd tot ce nu este, pôte, știut, fôrte puțin cunoscut. voim a scôte din mintea multora ideea greșită de a o numi pe ne-dreptul «Siberia României». și ca pe un copil reșet pe care îl iubim și-l dăm tóte înlesnirile când aflăm starea în care se află și păsurile lui. ast-iel va deveni și Dobrogea mai iubită și mai considerată de patria mamă, când va fi pe deplin cunoscută.

Programul ne este fôrte variat: Dobrogea pitorească, Amintiri din trecutul Dobrogei, Istoria pe înțelesul tuturor, Nuvelă, Versuri, Din scrierile bătrînilor noștri, Din scrierile mai noui, Din graiul poporului, Din graiul Dobrogeenilor, Îndrumări cetățenești, Sfaturi practice, Cuvînta localnice, Parte recreativă, etc.

Îată pe scurt care-i va fi coprinsul.

Fără a mai țigira multe vorbe vom țice numai atît: Ca-lul bun se vinde din grajd.

După bună-voința cu care va fi primită de publicul cetitor atárnă regulata apariție, precum și felul cum se va prezenta pe viitor publicațiunea noastră.

Pe toți acei ce vor îmbrățișa cu căldură revista. dovedind prin acesta un nețărmurit patriotism și un negrăit de mare devotament pentru țară și popor. redacția îl salută urându-le bună-venire pe arena luptei pentru ridicarea nemulului românesc.

COMITETUL

Elena Gr. Poenaru, în maniera versurilor lui Bolintineanu și Alecsandri, evocă ultimele momente ale vieții marelui domnitor al Moldovei în poezia "**Ștefan cel Mare pe patul morții**":

"Pe-un pat mare, negru, de lemn de -abanos,
Un sfânt pare Ștefan-bătrîn, ... cuvios...
Stejarul cel falnic... cădu de furtună...
Pe mórte e Leul... glasu-i nu mai tună...! (p.16-18)

Redacția revistei a ales spre publicare doar 50 de versuri, cu siguranță selectate dintr-un text prea amplu, excesiv retoric.

Coatu -Cerna, exaltând, fără fior poetic, valorile satului, pastîșează pe Depărățeanu și Coșbuc:

"Ah! sunt ferice în satul meu;
Acolo să trăiesc eu vreu,
Cu drag plăvanii să-i înjug,
Să-i mân cu drag la mândru-mi plug...
De ori-ce sgomot, de ori-ce rău
Eu să fug."
("În sat", p.18-19)

V. Din Scrierile Bătrânilor Noștri

Din "**Psaltirea în versuri**", tipărită la 1673 de mitropolitul Dosoftei, sunt reproduse 26 de versuri din Psalmul 8, răspunzând astfel năzuințelor programului cultural al redactorilor revistei în acel moment. Într-o notă finală a acestei rubrici sunt menționate date despre neobositul cărturar Dosoftei: anii nașterii și

mortii, părinții, studiile, limbile cunoscute, opera, activitatea desfășurată ca episcop și mitropolit . (p.19-20)

VI. Din graiul poporului

G. Coatu transcrie 17 versuri din creația orală, sub titlul "*Fôe verde mărgărit*", text auzit de la săteanul I. Roibu din Zebil.

*"...Mă rog domnu Căpitane
Dă-mi drumu din concentrare
Că de când m'ai concentrat
Boi la jug n'am înjugat,
Plug de corme n'am luat,
Pâine albă n'am mâncat,
Vinișorul n'am gustat..."* (p.20)

VII. "Îndrumări cetățenești"

Semnăt cu inițialele (G.A.), articolul acestei rubrici prezintă, pe înțelesul sătenilor, legea judecătoreiei comunale, adevărată "casă a dreptății". Sunt specificate atribuțiile juraților comunali, precum și abaterile și încălcările legii poliției rurale (cele 12 paragrafe citate din art. 103 al legii).

"Cu cât deci se vor face cunoscute drepturile și datoriile săteanului, cu atât călcările și abaterile legii vor fi mai mari și o să ajungem într'un timp, când abaterile de la datorii vor fi considerate ca rari excepțiuni." (p.20-23)

VIII. Parte recreativă

Sub semnătura principalului redactor al revistei (Gic., Coatu) sunt publicate texte pline de umor ("*Var efendi*", "*Tu ești hodă?...?*"), sunt reproduse 10 proverbe turcești (cu traducerea lor), un aritmogrif (numele unei publicații), o șaradă (16 versuri), o glumă (între un român și un neamț) (p.23-26)

IX. Vocabular de cuvinte localnice

Sub titlul "*Părțile corpului*", sunt alese 6 cuvinte românești (cap, trup, membre, față, ceafă, creștet) și echivalentul lor în limbile bulgară, rusă, turcă, greacă și germană. (p.25)

X. Apeluri ale comitetului revistei

Sunt menționate aspecte privitoare la obligațiile membrilor fondatori (drepturi, cotizații, articole), calitatea de abonați ai revistei, corespondență, redacția și administrația revistei, abonamente.

"Publicațiile din țară sunt rugate a face mențiune despre apariția acestei reviste." (p.27)

XI. Bibliografii (p.27-28)

Rubrica avea scopul de a informa pe abonați despre titlurile broșurilor apărute în acel an în colecțiile devenite populare: "Biblioteca antialcoolică" și "Biblioteca școlarului". Aflăm, astfel, că lui Coatu-Cerna îi apăruse 6 cărți (3 cu teatru sătesc, teatru pentru copii; 1 despre meserii; 1 - versuri pentru copii; 1 -istorioare cu caracter religios), 2 cărți revizorului școlar Ion I, Onu (teatru sătesc), 2 cărți lui Gh. Strădulescu (1 - cultura albinelor; 1 - teatru sătesc).

*

Deși cititorii erau informați că numărul doi al revistei era pregătit pentru a lua calea tiparului, publicația își încetează apariția. În presa vremii nu am întâlnit referiri cu privire la motivele întreruperii (temporare) sau dispariției publicației.

"*Colnicul Hora*" (mai 1903) nu este o publicație didactică propriu-zisă, ci, în conformitate cu programul enunțat de comitetul redacțional, este o revistă de cultură editată de câțiva membri entuziaști ai corpului didactic primar din județul Tulcea. Pregătiți în școlile normale în spiritul îndemnurilor nobile de luminare a maselor, susținute prin cuvânt și faptă de Spiru Haret, învățătorii începutului de secol XX se formaseră, cultural și moral, în atmosfera orientărilor semănătoriste și poporaniste, luând ca exemple călăuzitoare în viața și activitatea lor, personalitățile momentului, operele și ideile acestora.

Vor acționa ca atare, dăruindu-se cu generozitate cauzei și "luptei pentru ridicarea neamului românesc", devenind ei înșiși personalități în deceniile trei și patru. Se vor ilustra în plan politic și profesional, vor conduce școli de diferite grade , vor scrie și tipări cărți, vor edita publicații profesionale și literare, vor face apostolat din viața și cariera lor, dovedind "*un nețărnut patriotism și un negrăit de mare devotament pentru țară și popor.*"

*

1. Petru Zaharia, "*100 de ani de presă tulceană*" (1879-1979), supliment PEUCE, 1979, Tulcea, p. 31-32 (7 rânduri)
2. Dumitru Constantin-Zamfir, Octavian Georgescu, "*Presă dobrogeană*" (1879-1980). Bibliografie comentată și adnotată, Constanța, 1985, p. 74-75
3. Mihai Marinache, "*Revista Corpului Didactic Ruralu (1883-1884)*" în "*Steaua Dobrogei*", revistă de cultură, an II, nr. 1, martie 2000, p. 69-71